

LUNDS
UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum
Översättarutbildningen

EXAMENSARBETE VT 2012
MASTER I ÖVERSÄTTNING
Specialisering i engelska

Bildspråket i Patti Smiths bok *Just kids*

Hur påverkar översättningen av textens
konceptuella bildspråk tematiken?

Författare:

Lisa Olsson

lisa.l.olsson@gmail.com

Handledare:

Mari Mossberg

Sammandrag

I den här uppsatsen analyseras hur översättaren av Patti Smiths bok *Just kids* har översatt bildspråket i textens tre mest framträdande bildspråksdomäner som har en stark koppling till textens tematik. Bildspråksdomänerna är: krig, natur och religion. I uppsatsen undersöks även om kompensation har använts för att undvika att eventuella bildspråksförluster försvinner helt i översättningen. I uppsatsens analysdel presenteras exempel på bildspråk ur de tre olika bildspråksdomänerna, följt av en ingående analys av tre exempel ur vardera domän.

Arbetets engelska titel:

The Imagery of Patti Smith's *Just kids*: How Are the Themes of the Book Affected by the Translation of the Conceptual Imagery?

Nyckelord:

Bildspråk, metaforer, liknelser, översättning, kompensation, krigsmetaforer, naturmetaforer, metaforer med religiös anknytning

Innehållsförteckning

Sammandrag	2
1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
2.1 Vårt behov av bildspråk.....	5
2.2 Definition av bildspråk	6
2.3 Författaren	8
2.4 Källtexten.....	11
2.5 Översättaren.....	11
2.6 Metod.....	12
2.6.1 Materialinsamling	12
2.6.2 Analysmetod	12
3. Analys av bildspråket i <i>Just kids</i>	17
3.1 Bildspråk med krigsanknytning	17
3.1.1 <i>Post</i>	18
3.1.2 <i>Quarters</i>	20
3.1.3 <i>Sick bay</i>	21
3.2 Bildspråk med naturanknytning	22
3.2.1 <i>Sloughing away</i>	24
3.2.2 <i>Locking horns</i>	25
3.2.3 <i>Cat feet</i>	27
3.3 Bildspråk med religiös anknytning	27
3.3.1 <i>Apocalypse</i>	28
3.3.2 <i>Praises</i>	29
3.3.3 <i>The Bibles</i>	31
4. Sammanfattning	31
Källförteckning	33
Bilagor	35
Bilaga 1	35
Bilaga 2	39
Bilaga 3	42

1. Inledning

Under översättningsprocessen ställs översättaren inför en stor mängd utmaningar. En av dessa är översättningen av bildspråk. Bildspråk är något som vi använder oss av i stor utsträckning i vardagen, och då särskilt metaforer och liknelser. Eftersom bildspråket är så vanligt förekommande i vårt språkbruk så finns det en hel del studier inom ämnet, men trots detta är det fortfarande intressant att undersöka vidare inom detta område. Många av de studier som är gjorda behandlar hur bildspråk används i olika genrer. Det finns däremot inte så mycket skrivet om hur översättningen av bildspråk påverkar läsarupplevelsen av måltextern, och därför har jag valt att fokusera på just detta i min studie. Jag kommer i den här uppsatsen analysera bildspråket i Patti Smiths självbiografi *Just kids* och undersöka hur det har överförts till svenska samt hur överföringen har påverkat den svenska översättningen av boken.

Syftet med uppsatsen är att analysera hur översättaren av *Just kids*, Ulla Danielsson, har valt att översätta bildspråket i textens tre mest framträdande bildspråksdomäner: krigsbildspråk, naturbildspråk samt bildspråk med religiös anknytning. *Just kids* valde jag därför att det är en mycket uppmärksammad bok och den är intressant av den anledningen att Patti Smith som har skrivit boken är poet i grunden, och språket hon använder sig av är målande och rikt på bildspråk. Jag har valt att undersöka bildspråket ur just dessa domäner eftersom de i källtexten har en stark koppling till textens tematik, och det gör att översättningen av dessa är extra viktig för att målspråkläsaren ska få samma upplevelse av texten som källspråkläsaren får.

Ett av problemen med översättning av bildspråk är att bildspråket många gånger är kulturbetingat, och det gör att de semantiska associationerna som bildspråket bär på inte alltid kan överföras direkt till målspråket. Ingo skriver följande i sin bok *Konsten att översätta* (2007:120):

Översättaren måste alltså vid översättning av metaforer noggrant överväga om den sak man jämför med med tanke på den målspråkliga läsarens kulturella bakgrund är tillräckligt känd för att det metaforiska uttrycket över huvud taget skall kunna förstås. Därtill måste man kontrollera att det uttryck man tänker använda väcker semantiskt riktiga associationer – och endast sådana.

I de fall där bildspråket inte har överförts till målspråket har jag undersökt om Danielsson har valt att kompensera bildspråksförlusterna i måltexten på andra ställen i texten för att undvika att bildspråket försvinner helt.

I uppsatsens analysdel går jag igenom de exempel på bildspråk ur de tre olika domänerna som jag har hämtat ur texten. Jag fastställer vilken översättningsstrategi som har använts och diskuterar sedan översättningen av tre exempel per domän mer ingående. Mitt mål är inte att kritisera översättningen, som jag redan nu måste säga är väldigt bra, utan jag vill enbart undersöka hur översättningen av just de exempel jag har valt ut påverkar måltextens tematik.

2. Bakgrund

2.1 Vårt behov av bildspråk

Inom metaforforskningen är George Lakoff & Mark Johnson två av de tyngsta namnen. De har forskat på hur människan använder sig av metaforer och kommit fram till att vi inte använder dem enbart när vi pratar och skriver, som de flesta människor tror, utan även i våra tankar och handlingar. De skriver så här i boken *Metaphors we live by* (2003:3):

Metaphor is for most people a device of the poetic imagination and the rhetorical flourish – a matter of extraordinary rather than ordinary language. Moreover, metaphor is typically viewed as characteristic of language alone, a matter of words rather than thought or action. For this reason, most people think they can get along perfectly well without metaphor. We have found, on the contrary, that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action. Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature.

Lakoff & Johnson myntade begreppet *konceptuella metaforer* och menar att koncept eller begrepp är metaforiska i grunden. För att visa hur ett sådant koncept styr våra vardagliga aktiviteter tar de upp konceptet *Argument is war* och nämner meningar som dessa som exempel: ”I’ve never *won* an argument with him” och ”He *attacked every weak point* in my argument”. De skriver (2003:4) att vi inte bara pratar om argumentationer i termer av krig. Vi ser till exempel personen vi argumenterar mot som en motståndare och vi attackerar hans argument och skyddar våra egna genom att lägga upp olika strategier för hur vi ska vinna.

Det har även gjorts många studier som handlar om översättning av bildspråk

inom olika genrer. En av dessa är Catharina Sparfs studie av bildspråk i EU-texter där hon har undersökt användningen och översättningen av metaforer i konsekvensanalyser, direktiv och förordningar från EU. Det hon såg var att det förekommer olika kategorier av metaforer i hennes undersökningsmaterial, och av dessa kategorier var bygg- och konstruktionsmetaforerna vanligast. Sparf konstaterar att *framework* förekommer flest gånger av metaforerna i konsekvensanalyserna, och att *framework* precis som i Charteris-Blacks (2005) undersökning av metaforer i politiska manifest ”ofta används tillsammans med positiva nyckelord för att uttrycka något positivt, eftersom en ny struktur av något slag ska inrättas och det ska leda till en social eller ekonomisk förbättring” (Sparf 2010:11). *Barrier* är ett annat ord som återfinns både i Sparfs och Charteris-Blacks studier fast då i negativ betydelse om något som hindrar oss från att nå våra mål (Sparf 2010:11). Lagerholm skriver att ”metaforer är även vanliga i retorisk kommunikation, inte minst i politiken” (2008:158). Anledningen till det är troligtvis att precis som med metaforer i poesin, som jag skriver mer om under punkt 2.2, så använder man metaforer för att tvinga fram nya betraktelsesätt och reaktioner hos läsaren. Metaforen gör innehållet mer synligt och lättförståeligt för läsaren. Gällande översättningen av metaforerna i Sparfs studie så kommer hon fram till att den vanligaste förekommande översättningsstrategin är att utesluta metaforen helt. Hon skriver så här (2010:28):

Att det förekommer färre metaforer i de svenska översättningarna än i de engelska källtexterna visar att den vanligast förekommande strategin är att utesluta metaforerna, och förklaringen till det är troligen att metaforiken skulle bli för krystad på svenska. Det är helt enkelt inte alltid möjligt att överföra källtextens metaforer till målspråket. I vissa fall kanske översättaren även avsiktligt uteslutit metaforen på svenska eftersom ett icke-metaforiskt uttryck fungerar bättre och är tydligare.

Att en översättning oftast innehåller färre metaforer än vad källtexten gör är inte ovanligt. Chesterman skriver i boken *Translation Universals: Do they exist?* (2004) om just *translation universals* som innebär att man har letat efter likheter och mönster i översättningar och kommit fram till att språket oftast är mer utslätat i måltexten än i källtexten.

2.2 Definition av bildspråk

Bildspråk tillhör gruppen stilfigurer, dvs. språkliga uttryck som används för att skapa en särskild effekt i texten. Som vi såg i avsnittet ovan används bildspråk på detta sätt

för att skapa olika effekter i stort sett alla typer av genrer. De exempel på bildspråk som jag har hämtat ur *Just kids* består både av metaforer och liknelser. Metaforen är en av våra vanligaste stilfigurer. ”Ordet metafor kommer från grekiskan och betyder ’överföring’. Överföringen här innebär att det egentliga ordet, **sakledet**, ersätts med ett annat, **bildledet**” (Lagerholm 2008:157). Metaforer delar man upp i levande metaforer och stelnade metaforer. Lagerholm (2008:157) förklarar att de stelnade metaforerna är ursprungliga metaforer som har blivit så vanliga i vårt ordförråd att vi inte ser dem som bilder längre. Han tar upp *bordsben* och *lampfot* som exempel på stelnade metaforer där inredningsdetaljer (sakledet) jämförs med kroppsdelar (bildledet). ”I dessa fall ser vi inte det bildmässiga längre utan betraktar dem som vanliga ord, och de har således mist sin funktion som stilfigurer” (2008:157). De metaforer jag har valt ut ur texten är främst levande metaforer eftersom det är de som är mest intressanta i sammanhanget. Anledningen till det är att de levande metaforerna oftast är mer svåröversatta eftersom de inte har hunnit bli lika etablerade i språket ännu som de stelnade har. De levande metaforerna ställer därför högre krav på översättarens språkförmåga, både i att kunna upptäcka metaforen i källspråket och att därefter kunna överföra den till målspråket.

Lagerholm skriver att metaforer är mycket vanliga i poesin och att anledningen till det är deras uppgift att tvinga fram nya betraktelsesätt och reaktioner, såsom i exemplet han tar upp med ordet *ångest* i en diktrad ur *Ångest* av Per Lagerkvist som lyder:

Min ångest är en risig skog
där blodiga fåglar skrika.

”Ordet *ångest* går kanske att rent rationellt förstå, men när den förvandlas till en risig skog med skrikande, blodiga fåglar blir den även kännbar och kanske synlig” (2008:158).

Liknelser som jag också har plockat ut som exempel på bildspråk i texten skiljer sig från metaforer på följande vis enligt Lagerholm (2008:158):

Metaforer kännetecknas rent formmässigt av att de är bildliga jämförelser utan något jämförande uttryck. De uttrycks alltså som om det som beskrivs verkligen är något annat, att ångest verkligen är en risig skog. När en bildlig jämförelse görs med ett jämförande uttryck, till exempel *som*, *såsom*, *likt*, kallas stilfiguren i stället **liknelse**. Dessa är mycket vanliga i de sammanhang där metaforer används.

Det Lagerholm säger i citatet ovan, att liknelser är mycket vanliga i sammanhang där metaforer används stämmer bra in på *Just kids*. Texten är rik på liknelser men i de exempel jag har valt ut dominerar ändå metaforerna.

När man använder sig av termen *konceptuella metaforer* innebär det att man delar in metaforerna i olika konceptuella domäner. Kovecses (2002:4) förklarar det så här:

In the cognitive linguistic view, metaphor is defined as understanding one conceptual domain in terms of another conceptual domain. Examples of this include when we talk and think about life in terms of journeys, about arguments in terms of war, about love also in terms of journeys, about theories in terms of buildings, about ideas in terms of food, about social organizations in terms of plants, and many others.

Han fortsätter sedan att skriva att en konceptuell metafor består av två konceptuella domäner där den ena domänen förstås genom den andra domänen. En konceptuell domän kan vara vilket konsekvent sätt att sortera upplevelser på som helst. Vi har till exempel konsekvent samlat kunskapen om resor på ett sådant sätt att vi lutar oss mot den kunskapen när vi försöker förstå och beskriva livet (2004:4). Dessa olika konceptuella metaforer styr sedan, som Lakoff & Johnson (2003) kommit fram till, våra vardagliga aktiviteter.

Min definition av bildspråket i de domäner jag har valt ut är bred, framför allt i krigsdomänen och naturdomänen. I naturdomänen räknas till exempel både fauna och flora in i domänen och i krigsdomänen har jag till exempel valt att räkna ordet *flee* som en krigsmetafor med betydelsen att fly från en krigssituation. Bildspråket i de tre domänerna kommer beskrivas mer ingående i analysdelen.

2.3 Författaren

Författaren Patricia Lee Smith föddes den 30 december 1946 i Chicago. Hon är poet, konstnär, musiker och låtskrivare. Hon växte upp som den äldsta av fyra syskon i en starkt religiös familj. Patti Smith skriver i *Just kids* (2010) att hon snabbt accepterade gudsbilden. ”Jag tyckte det var trevligt att föreställa mig en närvaro ovanför oss, något som var i ständig rörelse, precis som de klart lysande stjärnorna.” (10). Patti Smith lämnade den organiserade religionen som tonåring på grund av att hon tyckte att den var alltför inskränkt, men trots detta så är det tydligt att religionen har haft ett stort inflytande i hennes liv då bildspråket i *Just kids* är rikt på religiösa metaforer. Så här skriver hon till exempel långt senare i boken (2010:10):

Lenny visade mig hur jag skulle spela ett E, och när jag slog an strängen läste jag raden: "*Jesus died for somebody's sins, but not mine*" Jag hade skrivit den raden några år tidigare som en programförklaring, ett löfte att ta ansvar för mina egna handlingar. Kristus var en värdig man att göra uppror mot, för han var själv upproret personifierat.

Tack vare sin mamma blev Patti Smith tidigt intresserad av böcker och en längtan att få uttrycka sig började väckas. Hennes syskon var de första som fick lyssna till hennes berättelser och spela med i hennes teaterpjäser. Under åren har hon gett ut flera diktsamlingar och framträtt med uppläsningar till rockackompanjemang samt skrivit låttexter till sitt eget band.

Under barndomen lekte Patti och hennes vänner och syskon ofta krig, och detta är något som hon beskriver ingående i sin bok. Ett exempel på detta ses här nedan (2010:12):

Under vårmånaderna var jag ofta sjuk och sängliggande och tvingades genom det öppna fönstret höra hur mina kamrater lekte utanför. Under sommarmånaderna kom de yngre till min sjukbädd och rapporterade hur stor del av vår terräng som säkrats då vi ställts ansikte mot ansikte med fienden. Under min frånvaro förlorade vi många strider, mina trötta trupper brukade samlas runt min säng och jag kunde då utdela en välsignelse ur barnsoldatens bibel [...]. På vintern byggde vi snöfästningar och då var det jag som ledde fälttågen: jag var general, ritade kartor och gjorde upp strategier, både för när vi skulle anfalla och när vi skulle dra oss tillbaka.

Hon använder sig av krigsbildspråk genom hela boken, vilket tyder på att hon ofta har sett sitt liv som en kamp där hon har fått kämpa sig fram till de mål hon velat uppnå. Hon skriver till exempel så här på ett ställe i boken om det stöd hon fick av Robert Mapplethorpe: "Tack vare hans stöd kunde jag långsamt *besegra* min stora osäkerhet" (41).

Av texten att döma var även naturen viktig för Patti Smith som barn. Det var där hon fann lugn och trygghet (2010:15):

Ännu inte elva år fyllda fanns det ingenting som jag njöt mer av än att ta långa promenader tillsammans med min hund i de omgivande skogarna. [...] Här kunde jag hitta bra ställen där jag kunde vara ensam; jag kunde ofta stanna och vila mot en omkullvält trädstam invid en bäck där det vimlade av paddor.

Senare när hon flyttat till New York var det Robert Mapplethorpe som hon i stället fann lugnet och tryggheten i, "Jag var förvånad över hur öppen och väl till mods jag kände mig tillsammans med honom" (39), och hon flikar ofta in naturmetaforer och

liknelser när hon skriver om honom i *Just kids*. Här nedan beskriver Patti Smith sitt och Mapplethorpes speciella förhållande (2010:175):

Trots att den sociala skillnaden mellan Robert och mig var enormt irriterande, mildrade vi den med kärlek och humor. När allt kom omkring var våra likheter större än skillnaderna och vi drogs till varandra, hur stor klyftan mellan oss än var. Dessutom kunde vi diskutera stort som smått med samma frenesi. Som jag såg det var Robert och jag för alltid förbundna med varandra, som Paul och Elisabeth, brodern och systemen i Cocteau De förskräckliga barnen. Vi lekte likadana lekar, tyckte att de mest egendomliga saker var skatter och förbryllade ofta vänner och bekanta med vår odefinierbara hängivenhet för varandra.

Efter att hennes far tagit med sig familjen på en utflykt till konstmuseet i Philadelphia blev Patti Smith intresserad av konst och det var då som hon började längta efter att bli konstnär. Som tonåring grävde hon ner sig i böcker och rock' n' roll. Hon tecknade, dansade och skrev dikter. Hon började studera till lärare men var tvungen att sluta då hon 1966 blev gravid. Dottern valde hon att adoptera bort eftersom hon inte kunde ta hand om ett barn själv.

1967 flyttade Patti till New York och det var där som hon för första gången träffade konstnären Robert Mapplethorpe. Det inledde ett förhållande och trots att Mapplethorpe senare upptäckte att han var homosexuell fortsatte de i perioder att leva tillsammans som ett par. Patti Smith och Robert Mapplethorpe flyttade till Chelsea Hotel när Mapplethorpe börjat bli sjuk av HIV. Där fortsatte de båda att arbeta med sin konst samtidigt som hon arbetade på Scribner's Bookstore för att få det att gå runt ekonomiskt. Patti Smith tecknade och skrev dikter på fritiden och började efter uppmuntringar från Robert Mapplethorpe att göra uppläsningar inför publik. Senare gick det upp för henne att hon kunde kombinera sin poesi med musik och låtskrivandet satte igång. 1975 släpptes hennes debutalbum *Horses*, som blev hennes stora genombrott, och hon har sedan dess varit en stor inspiratör och förebild för kvinnliga rockmusiker. 1979 lämnade hon New York för att börja ett nytt liv med Fred Smith, som hon senare gifte sig och fick två barn tillsammans med. 1980 drog hon sig tillbaka från artistkarriären, men hon har trots det senare kommit ut med nya skivor och gjort konsertframträdanden (*Nationalencyklopedin*). Innan Robert Mapplethorpe dog i aids 1989 hade hon lovat honom att skriva ner berättelsen om deras liv, och resultatet blev *Just kids*.

2.4 Källtexten

Just kids är en självbiografi där Patti Smith skriver om sitt liv och sin relation till konstnären Robert Mapplethorpe. Boken kom ut 19 januari 2010 och släpptes senare samma år på andra språk, däribland svenska i översättning av Ulla Danielsson. Patti Smith använder sig i boken av ett målande poetiskt språk och texten är rik på konceptuella metaforer och liknelser. Det är tydligt vid en genomläsning av boken att det finns tre framträdande domäner i texten: bildspråk med krigsanknytning, naturanknytning och religiös anknytning. Dessa domäner är starkt kopplade till tematiken i boken. Det går, som jag skrev om i punkt 2.3, att knyta domänerna till vad som har haft en viktig roll i Patti Smiths liv. Krigsbildspråket använder hon framför allt när hon skriver om sitt eget liv i boken, naturbildspråket när hon porträtterar Robert Mapplethorpe och det religiösa bildspråket går att koppla både till henne själv och Mapplethorpe, och det visar att religionen haft en stor inverkan på hennes liv framför allt i barndomen men även senare. Bildspråket är genomgående rikt i hela boken men är mest frekvent i första halvan. Boken vann år 2010 priset *National Book Award for Nonfiction*.

2.5 Översättaren

Ulla Danielsson är en etablerad översättare som har översatt över 130 böcker, och då framför allt deckare och romaner. Hon har bland annat översatt böcker av stora författare som Joyce Carol Oates, J.M. Coetzee, Elizabeth George och Margaret Atwood. Sitt tillvägagångssätt när hon översätter beskriver hon så här i en intervju i tidningen *Svensk bokhandel* (2012) om hennes översättning av Joyce Carol Oates böcker:

Jag läser en mening i originalboken, blundar en stund och skriver ner den, fast på svenska. Du kan kalla det tolkning, det handlar aldrig om att översätta ord för ord. Bara en sådan sak som ordföljd skiljer sig ju väldigt mycket, men det händer att jag delat upp jättelånga meningar som låter bra i original men som skulle bli tröttsamma på svenska.

Vidare i intervjun kan man läsa att kollegor brukar kalla henne för ”maratonöversättare” och ”produktivitetsfenomen”. På frågan om att hon måste vara snabb svarar hon (2012):

– Jag har jobbat mycket. Mitt arbete flyter på, jag behöver inte sitta och slå i böcker. Jag kan inte prata engelska, jag har ett hopplöst uttal, jag har aldrig bott i England eller Amerika och pratar bättre franska, men jag är ganska bra på att förstå.

Kan du skriva engelska?

– Jag stavar mycket dåligt. Kan knappt stava på svenska ens. Men som tur är finns det »spell check«.

Trots detta är Danielsson språkkänsla och förmåga att översätta mycket god, vilket bekräftades år 2009 då hon fick Svenska deckarakademiens pris för berömvärd översättargärning. Den prestigefulla vinsten gör att hon kan klassas till gruppen av översättare som översätter högprestigelitteratur.

2.6 Metod

2.6.1 Materialinsamling

Mitt tillvägagångssätt har sett ut som följer. Jag har läst igenom *Just kids* på engelska och svenska parallellt och jämfört mening för mening och plockat ut exempel på bildspråk ur de tre domänerna: krigsbildspråk, naturbildspråk och bildspråk med religiös anknytning. Av dessa exempel har jag valt ut 25 metaforer/liknelser från krigsdomänen, 26 metaforer/liknelser från den religiösa domänen samt 18 metaforer/liknelser från naturdomänen som är utmärkande på olika sätt. Domängrupporna innehåller olika många exempel på grund av att utbudet av metaforer och liknelser som uppfyllt mina kriterier har varierat mellan domänerna. Jag har valt bort exempel på bildspråk som jag anser är allt för stelnade för att vara intressanta att diskutera, så som *time to kill* och *growing pain* som är så pass etablerade i språket att vi inte uppfattar dem som metaforer längre. De exempel som nu ingår i mitt material är valda enligt kriteriet att de ska ha en tydlig koppling till den domän de tillhör.

2.6.2 Analysmetod

För analysen av mina bildspråksexempel har jag sammansatt en översättningsstrategimodell som passar mitt material. En översättningsstrategi är en strategi som man använder som översättare för att översätta olika typer av texter eller som i det här fallet bildspråk. Vid översättningen av bildspråk använder man sig oftast av flera strategier och dessa bildar tillsammans en översättningsstrategimodell. Jag

har valt att utgå från Peter Newmarks modell ”procedures for translating metaphor” som presenteras i hans bok *Approaches to translation* (1988:88-91). Jag har använt mig av fem av Newmarks sju olika strategier och sedan lagt till två egna strategier för att modellen ska passa just mitt undersökningsmaterial på bästa sätt. De av Newmarks strategier som jag valt att utesluta på grund av att det inte finns något exempel i mitt material som har översatts enligt dessa strategier är: nr 3 översätta metaforen till liknelse och nr 7 behålla källspråkets bild och kombinera med betydelse.

Newmarks fem strategier samt mina egna två tilläggsstrategier presenteras här nedan åtföljda av ett exempel per strategi (där det är möjligt) som är hämtade ur *Just kids*:

1. Återskapa samma bild i målspråket

Detta är vad som brukar kallas ekvivalens, när samma bild finns i både käll- och målspråk. I exemplet nedan har *communion wafer* kunnat översättas direkt till *nattvardsbröd* som har samma betydelse i båda språken.

Ex: I let the confessional aspects fall away, and I accepted those words as a *communion wafer*. (57) – Jag lade hans bekännelser åt sidan och tog emot dessa ord som ett *nattvardsbröd*. (69)

2. Ersätta bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket

Detta innebär att bilden i källspråket översätts med en motsvarande bild i målspråket där målspråksbilden skiljer lexikalt men har en liknande semantisk betydelse. *Shotgunning* från exemplet nedan syftar på ett skjutvapen som avfyras med flera skott i snabb takt. Eftersom det är en svår bild att översätta till svenska har översättaren ersatt ursprungsbilden med en etablerad bild i målspråket: att *smattra fram* som har samma semantiska betydelse som källspråksbilden har, att ett vapen avfyras, men bilderna skiljer lexikalt eftersom själva vapnet aldrig nämns som i ursprungsbilden.

Ex: Jackie Curtis asked me to be in her play “Femme Fatale”. I had no problem replacing a boy who played the male counterpart of Penny Arcade, *shotgunning* lines like [...]. (101) – Jackie Curtis frågade mig om jag ville vara med i hennes skådespel “Femme Fatale”. Det var inga problem för

mig att ersätta den pojke som var manlig motspelare till Penny Arcade och *smattra fram* repliker som [...]. (124)

3. Översätta metaforen (eller liknelsen) till en liknelse med tillagd betydelse

Newmark skriver att den här strategin är en kompromiss, men att den har fördelen att den kombinerar kommunikativ och semantisk översättning, vilket gör att den tilltalar många, vilket är bra om det finns en risk att en enkel överföring av bilden annars inte skulle förstås av de flesta läsarna. Newmark förklarar inte hur en liknelse (som står inom parantes i strategirubriken), kan bli en liknelse men min tolkning är att en liknelse kan översättas till en ny liknelse med tillagd betydelse. I exemplet nedan har metaforen *cat feet* översatts till liknelsen att Robert Mapplethorpe *som en katt* har, med den tillagda betydelse, *tassat in tyst* i Patti Smiths rum.

Ex: Robert had entered on his *cat feet* and sat down nodding his head. (126) – Robert hade *tassat in tyst som en katt*, han nickade och satte sig ner. (154)

4. Omvandla metaforen till betydelse (bildförlust)

Den här strategin är beroende på texttyp vanlig och är enligt Newmark att föredra i stället för att byta ut bilden i källspråket mot en bild i målspråket som är alldeles för bred i betydelsen. Med betydelse menas att det är vad metaforen i praktiken syftar på som översatts och inte själva bilden. Att metaforen omvandlas till betydelse, innebär dock att det blir en bildförlust i måltexten och därför har jag för tydlighetens skull lagt till den informationen i strategirubriken. I exemplet som följer ser vi att metaforen *raided* (att utföra en räd) har översatts till dess avsedda betydelse i sammanhanget: *letade på*, vilket ger en bildförlust eftersom kopplingen till krig har gått förlorad.

Ex: I *raided* libraries and church bazaars for art books. (14) – Jag *letade på* bibliotek och på kyrkobasarna efter konstböcker. (18)

5. Utelämna metaforen

Om metaforen är överflödig eller onödig kan den enligt Newmark utelämnas i de fall då källtexten inte är auktoritativ eller då metaforen inte är ett uttryck för författarens personlighet. I exemplet har metaforen

sloughing away (att ömsa skinn) helt utelämnats i den svenska översättningen.

Ex: He took of his shirt soaked in light and damp, *sloughing away* the prison of skins. (20) – Han tog av sig skjortan som var dränkt i ljus och fukt. (25)

Mina egna tilläggsstrategier lyder så här:

6. Kompensation

Den här strategin innebär att översättaren utelämnar bildspråket där det från början fanns i texten och i stället kompenserar med att använda sig av bildspråk på ett annat ställe i texten. I exemplet nedan har *quarters* som är en krigsmetafor inte översatts till en metafor på svenska, men däremot har översättaren lagt till en ny krigsmetafor, *kämpade*, längre ner i texten på ett ställe där det inte finns en metafor i källtexten. Den nya metaforen blir då en kompensation för bildförlusten längre upp.

Ex: I shared my little *quarters* with her. (18) – [...] jag delade mitt lilla krypin med henne. (22)

Kompensation: [...] while I lay in labor [...]. (19) – [...] medan jag låg och *kämpade* med mina värkar [...]. (23)

7. Försvagning

Här har översättaren valt att översätta med ett ord eller en fras som har en svagare bildspråklig innebörd än vad bildspråket har på källspråket. Gränsen mellan den här strategin och strategi nr 4: omvandla metaforen till betydelse (bildförlust), är ibland svår att dra, men i de fall då jag tyckt att översättningen ändå kan uppfattas som en metafor har jag valt att klassa det som en försvagning. I exemplet nedan har jag tyckt att *drog mig tillbaka* kan uppfattas som en mycket svag form av ursprungsmetaforen *retreated* (retirerade).

Ex: I *retreated* into my poems, scrawling in an orange composition book. (76) – Så jag *drog mig tillbaka* in i mina dikter, satt där och klottrade i min orange anteckningsbok. (93)

För att kunna leta efter kompensationer enligt översättningsstrategi nr 6 i måltexten var jag tvungen att bestämma var i texten en extrainsatt metafor eller liknelse får uppkomma för att den ska räknas som en kompensation. För att bestämma detta har jag tagit fasta på vad Keith Harvey (1995:82-84) skriver om lokaliseringen av kompensationer i sitt deskriptiva ramverk för kompensationer. Harvey skriver att det finns fyra olika relationer mellan platsen där effekten (i det här fallet bildspråket) i källtexten har gått förlorat och platsen där förlusten kompenseras i måltexten:

- **Parallell relation**

En parallell relation uppstår när kompensationen inträffar på exakt samma ställe i måltexten som där bildspråket gick förlorat i källtexten.

- **Angränsande relation**

En angränsande relation uppstår när kompensationen inträffar i nära anslutning till det förlorade bildspråket i källtexten.

- **Förskjuten relation**

En förskjuten relation uppstår när kompensationen i måltexten ligger långt från stället i källtexten där förlusten uppstod.

- **Generaliserad relation**

Den generaliserade relationen uppstår där måltexten innehåller stilistiska drag som hjälper till att naturalisera texten för målspråkläsaren och som strävar efter att uppnå ett jämförbart antal effekter med liknande kvalitet utan att de är bundna till en speciell plats för förlusten i källtexten.

I min analys så är det främst angränsande och förskjuten kompensation som är intressant. Harvey (1995:83) skriver att det kan vara svårt att avgöra vad som räknas som angränsande och långt ifrån, och att det helt beror på hur lång texten är och vilken typ av text det är. Jag har resonerat så att eftersom metaforerna kommer tätt i *Just kids* så kan kompensationen inte komma allt för långt från stället där förlusten uppstod om den över huvud taget ska gå att uppfatta som en kompensation. Med utgångspunkt från detta bestämde jag därför att för att en eventuell kompensation i *Just kids* ska räknas som kompensation så måste den finnas antingen två meningar innan, eller max en sida efter förlusten. När jag har letat efter kompensationer har jag läst boken först på svenska och sedan på engelska mening för mening på de ställen

där översättningsstrategi nr 4: omvandla metaforen till betydelse (bildförlust) och nr 5: utelämna metaforen har använts, dvs. där bildspråket har gått förlorat i måltexten. Om jag har hittat en extrainsatt metafor eller liknelse i måltexten inom ramen för vad som är ett lämpligt avstånd från bildspråksförlusten, har det extrainsatta bildspråket klassats som en kompensation.

3. Analys av bildspråket i *Just kids*

Den här delen av uppsatsen är uppdelad i tre delar, en del för varje bildspråksdomän. Varje del inleds med en generell beskrivning av bildspråksdomänen där jag ytligt går igenom ett antal exempel. Efter det följer en mer ingående analys av tre exempel ur varje domän. Jag definierar vilken översättningsstrategi som har används samt kommer med förslag på alternativa översättningar där det är möjligt.

3.1 Bildspråk med krigsanknytning

Krigsbildspråket är det som sticker ut mest i boken på grund av att metaforerna och liknelserna tillhörande den här domänen används så frekvent igenom hela texten. Patti Smith använder inte krigsbildspråket i den vanligaste betydelsen *argument is war* som bland andra Lakoff & Johnson (2003) tar upp. Patti Smith använder i stället krigsmetaforerna och liknelserna för att beskriva sitt liv. Hon älskade att leka krig som barn och när man läser boken får man känslan av att hon har sett sitt liv som en kamp där hon varit tvungen att kämpa för att lyckas slå sig in i konstvärlden. Detta förmedlar hon till läsaren genom att i första halvan flitigt använda sig av krigsmetaforer och liknelser. När det börjar gå bra för henne och livet inte längre är en lika hård kamp minskar också bruket av krigsbildspråk i boken.

Nedan presenteras några exempel på krigstermer som förekommer i texten:

- conquer – besegra
- armor – rustning
- flee – fly
- echelon – del av stridsstyrka
- raid – räd
- retreat – retirera
- join forces with – alliera sig med

Ordet *flee* och *escape* har jag valt att se som krigsmetaforer i betydelsen *fly undan en strid* eller något annat som känns hotande.

I 21 av de 25 exemplen som jag har valt ut ur denna domän används krigsmetaforerna för att beskriva Patti Smiths liv, i 2 exempel är hon själv inblandad i händelserna som beskrivs och i 2 exempel är metaforerna knutna till personer i hennes närhet. 13 av metaforerna är inte översatta med en krigsmetafor på svenska. I Tabell 1 som följer presenteras vilka översättningsstrategier som har använts av Danielsson för att översätta de 25 exemplen på bildspråk med krigsanknytning, samt hur många gånger varje strategi förekommer:

Tabell 1 Val av översättningsstrategi vid översättningen av bildspråket med krigsanknytning

Översättningsstrategi	Antal krigsmetaforer/likselser
1. Återskapa samma bild i målspråket	10
2. Ersätta bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket	2
3. Översätta metaforen (eller liknelsen) till en liknelse med tillagd betydelse	0
4. Omvandla metaforen till betydelse (bildförlust)	11
5. Utelämna metaforen	0
6. Kompensation	1
7. Försvagning	1
Totalt	25

I 10 av exemplen har Danielsson använt översättningsstrategi nr 1, dvs. hon har återskapat samma bild i målspråket. I 11 fall har hon omvandlat bilden till betydelse, vilket medför att bildspråket har försvunnit i texten. I 1 fall har Danielsson kompenserat den här förlusten på annan plats i översättningen.

3.1.1 *Post*

Följande scen utspelar sig på Chelsea Hotel där Patti Smith sitter i lobbyn och skriver dikter:

Översättningsstrategi nr: 4.

KT: I sit for a few hours at my *post* scribbling poems. (67)

MT: Jag sitter ett par timmar på min plats och skriver dikter. (82)

Patti Smith har här valt att använda sig av krigsmetaforen *at my post* för att beskriva den plats där hon ofta väljer att sitta för att skriva. Danielsson har översatt ordet *post* med *plats*, och därmed använt sig av översättningsstrategi nr 4: omvandla metaforen till betydelse (bildförlust). *Plats* fungerar bra på svenska i sammanhanget men läsaren

går miste om krigsmetaforen. Söker man på *post* i *Norstedts engelska ordbok* och i *Nationalencyklopedin* får man upp liknande resultat:

Norstedts engelska ordbok:

post

substantiv

befattning, post plats, tjänst

mil. post[ställe]

mil. ställe (ställning) besatt av trupp; strategisk ställning

mil. förlägningsplats; garnison, fort

mil. ung. taptó[t] <äv. first post>

Nationalencyklopedin:

post [pə^ust] *subst.* 1 befattning, plats, tjänst 2 post[ering]; station, *at one's post* på sin post
3 äv. *last post* mil. taptó

Danielsson kompenserar inte för den här metaforförlusten, och längre ner på sidan förekommer ytterligare en krigsmetafor, som kan ses här nedan, som inte översatts med en svensk krigsmetafor eller kompenserats på annat ställe i texten.

KT: Big *invasive* stuff unloaded on Stanley Bard in exchange for rent. (67)

MT: Stora påträngande saker som man prackat på Stanley Bard i stället för hyra. (82)

Här är det *invasive* som har översatts med *påträngande* som även det passar ganska bra in i översättningen men som inte riktigt förmedlar att det är en krigsmetafor i källtexten på detta ställe. *Invasive* ger följande sökresultat i *Norstedts engelska ordbok* och i *Nationalencyklopedin*:

Norstedts engelska ordbok:

invasive

adjektiv

invasions- <invasive forces>, invaderande inträngande; infallande, anfallande, angripande

inkräktande, kränkande

som tenderar att breda ut sig

med. *invasiv*

Nationalencyklopedin:

invasive [in've¹siv] *adj.* 1 invaderande; inkräktande 2 anfallande, angripande 3 med. *invasiv*

Både sökresultaten för *post* och *invasive* tyder på att orden har en stark koppling till det militära. Däremot ger inte *plats* och *påträngade* samma associationer på svenska som vi kan se av dessa sökningar i *Nationalencyklopedin*:

plats subst. ~en ~er ORDLED: *plats-en*

1 område med välbestämt läge och begränsad omfattning ibl. mer el. mindre tänkt som en punkt {→**position 1, ställe 1**}

BET.NYANSER: **a)** spec. om ort **b)** spec. äv. om bestämt, avgränsat utrymme att stå el. sitta på under färd, föreställning m.m. **c)** i uttr. för förekomst e.d. på (för tillfället) rätt ställe **d)** mer abstrakt: *daghemsplats; gymnastiplats*

2 (tillräckligt) utrymme oavsett läge {→¹**rum 2**}

BET.NYANS: överfört, ibl. med bibetydelse av tillfälle e.d.

3 anställning

4 placering i rangordning vid tävling e.d.

på`trängande adj., ingen böjning ORDLED: *på--träng-ande*

• som oartigt tränger sig på {→**efterhängsen**}: *en bra försäljare får inte verka ~*

BET.NYANS: om icke-levande företeelse: ~ *vardagsproblem*

För att läsaren inte helt ska gå miste om krigsmetaforerna i detta stycke hade man kunnat översätta så här i stället:

Alternativa översättningar:

Jag sitter ett par timmar på min *post* och skriver dikter.

Stora *inkräktande* saker som man prackat på Stanley Bard i stället för hyra.

Både *post* och *inkräktande* som jag har gett som översättningsförslag här ovan har krigskänsla över sig samtidigt som de passar bra in i texten och i helheten.

3.1.2 *Quarters*

Ordet *quarters* används som metafor i exemplet nedan för att beskriva det rum i familjens hem som Patti Smith bodde i under tiden hon var gravid, och som hon delade tillsammans med collegekamraten Janet Hamill:

Översättningsstrategi nr: (4) & 6.

KT: I shared my little *quarters* with her. (18)

MT: [...] jag delade mitt lilla krypin med henne. (22)

I *Norstedts engelska ordbok* och *Nationalencyklopedin* ser man att *quarters* i plural har en koppling till det militära:

Norstedts engelska ordbok:

pl. **quarters** – logi, bostad; spec. mil. kvarter, förläggning

Nationalencyklopedin:

quarters /plur./ bostad, logi, mil. förläggning

Danielsson har valt översättningsstrategi nr 4 här, och omvandlat bilden till betydelse (bildförlust). *Quarters* blev i detta fallet *krypin*. Samma ord förekommer en gång innan längre upp på samma sida, och där har Danielsson däremot valt att översätta till *inkvartering* enligt översättningsstrategi nr 1, återskapa samma bild i målspråket:

KT: I serveyed my *quarters*: a washer and dryer, a large wicker basket overflowing with unwashed linens, my father's shirts folded on the ironing bord [...] (17)

MT: Jag studerade min *inkvartering*: en tvättmaskin med torktumlare, en stor korg fylld med otvättade sängkläder, min fars skjortor som låg hopvikta på strykbrädet [...] (22)

Eftersom Danielsson fått med krigsmetaforen i denna mening är det inte lika nödvändigt att få med samma krigsmetafor längre ner på sidan. Här kan man istället mottagaranpassa texten så som Danielsson har gjort genom att använda *krypin* som ersättningsord, vilket resulterar i att meningen låter mera svensk. Bildspråksförlusten som uppstår har hon dessutom kompenserat på nästa sida genom att lägga till en krigsmetafor som inte finns i källtexten. Kompensationen kan ses här:

KT: Through an open window, while I lay in labor, I could hear boys singing a cappella songs through the night. (19)

MT: Hela natten medan jag låg och *kämpade* med mina värkar, kunde jag genom ett öppet fönster höra hur några pojkar sjöng a cappella. (23)

Danielsson har lagt till metaforen *kämpade* som förstärker hur värkarbetet antagligen kändes för Patti Smith i denna stund. Det här tillägget är inget som stör i meningen utan det förstärker bara bokens tematik.

3.1.3 Sick bay

I det här exemplet är Robert Mapplethorpe mycket sjuk i aids och han vårdas nu i hemmet:

Översättningsstrategi nr: 4.

KT: Fred and I drove back and forth from Detroit to New York, for our work and for Robert. He was rallying. He was working. He was in the hospital again. And eventually his loft became his *sick bay*. (186)

MT: Fred och jag körde fram och tillbaka mellan Detroit och New York, både på grund av arbetet och för Roberts skull. Han höll på att återhämta sig. Han arbetade. Han hamnade åter på sjukhus. Och så småningom förvandlades hans våning till en sjukavdelning. (227)

Patti Smith skriver att Mapplethorpes våning så småningom blev hans *sick bay*. Det är ett ord som definieras så här i *Oxford Dictionaries*:

Oxford Dictionaries:

sickbay

noun

a room or building set aside for the treatment or accommodation of the sick, especially within a military base, ship, or school.

På engelska *Wikipedia* hittar man följande information om *sick bay*:

A sick bay is a compartment in a ship used for medical purposes – the ship’s hospital. The term is also applied ashore by the United States Navy and Marine Corps to treatment clinics on naval stations and Marine bases.

Sick bay är alltså ett ord som har en militärisk underton till skillnad mot *ward* som normalt används för att benämna avdelningen på ett sjukhus. Danielsson har använt översättningsstrategi nr 4 och omvandlat bilden till betydelsen *sjukavdelning*, vilket känns som den mest passande lösningen. Om man velat behålla krigsbildspråket hade man kunnat använda sig av *Nationalencyklopedins* första översättningsförslag som kan ses här under:

Nationalencyklopedin:

sick bay [ˈsɪkbeɪ] *subst.* 1 (ombord på fartyg) sjukkvarter 2 läkarmottagning

Sjukkvarter ger efter en sökning på Google 350 träffar och i majoriteten av träffarna används ordet i militära sammanhang för att benämna sjukvårdsavdelningen på svenska regementen. Jag tycker dock att Danielssons lösning är att föredra då jag tror att betydelsen av ordet *sjukkvarter* är okänd för de flesta svenskar. Här är det med andra ord på sin plats att mottagaranpassa.

3.2 Bildspråk med naturanknytning

Till skillnad mot krigsmetaforerna förekommer naturmetaforerna främst när Patti Smith skriver om Robert Mapplethorpe. På samma sätt som hon hämtade kraft i naturen när hon var liten så hämtade hon kraft i Mapplethorpe efter att hon flyttat till New York. Detta illustrerar hon med hjälp av att personifiera honom med naturmetaforer och liknelser.

Nedan presenteras några exempel på naturbildspråk som förekommer i texten:

- cultivate – odla
- brood – ruva
- twisted briars – snårskog
- tide – tidvattenvåg
- harvesting – skörda frukterna

Jag har valt en bred definition som inkluderar både fauna och flora för att få ett större utbud. Det är tydligt att metaforerna som tillhör naturdomänen är vanligt förekommande i både engelskan och svenskan för det är svårare att plocka ut exempel på naturmetaforer och liknelser som utmärker sig på ett eller annat sätt. Jag har plockat ut 18 exempel på bildspråk. 13 av de 18 exemplen här nedan rör Robert Mapplethorpe själv eller situationer där både hon och Mapplethorpe är närvarande. 5 av exemplen är inte översatta med en naturmetafor på svenska.

I Tabell 2 nedan presenteras vilka översättningsstrategier som har använts för att översätta de 18 exemplen på bildspråk med naturanknytning samt hur många gånger varje strategi förekommer:

Tabell 2 Val av översättningsstrategi vid översättningen av bildspråket med naturanknytning

Översättningsstrategi	Antal naturmetaforer/liknelser
1. Återskapa samma bild i målspråket	6
2. Ersätta bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket	4
3. Översätta metaforen (eller liknelsen) till en liknelse med tillagd betydelse	2
4. Omvandla metaforen till betydelse (bildförlust)	3
5. Utelämna metaforen	1
6. Kompensation	1
7. Försvagning	1
Totalt	18

Det vi ser i tabellen ovan är att översättningsstrategi nr 1, att återskapa samma bild i målspråket, är den strategin som använts flitigast och det tyder på att det är lättare att hitta svenska motsvarigheter till just naturbilderna. I 4 fall har Danielsson ersatt bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket. I 3 fall har hon omvandlat bilden till betydelse, vilket medför att bildspråket har försvunnit i texten på dessa ställen. I 1 fall har Danielsson kompenserat den här förlusten på annan plats i översättningen.

3.2.1 *Sloughing away*

I exemplet som följer beskriver Patti Smith en händelse då Robert Mapplethorpe är hög på LSD:

Översättningsstrategi nr: 5.

KT: He took of his shirt soaked in light and damp, *sloughing away* the prison of skins. (20)

MT: Han tog av sig skjortan som var dränkt i ljus och fukt. (25)

Danielsson har i det här fallet valt att utelämna metaforen *sloughing away* där ordet *slough* enligt *Merriam-Webster* och *Nationalencyklopedin* kan betyda *ömsa skinn*:

Merriam-Webster:

slough

noun

the cast-off skin of a snake

Nationalencyklopedin:

slough

substantiv

ormskinn, ömsat (fällt) skal o.d.

intransitivt verb

ömsa skinn (skal)

Det Patti Smith målar upp med den här bilden är att Robert Mapplethorpes avtagande av skjortan kan jämföras med att han likt en orm ömsar av sig hudens fängelse. Det är en liknelse som antagligen hade känts ganska speciell och ovanlig på svenska, och det kan hända att det är därför som Danielsson har valt att utelämna metaforen helt med motiveringen att det är en mottagaranpassning. Om man skulle vilja motivera valet att översätta en svåröversatt bild som den här till svenska kan man hänvisa till att *Just kids* är högprestigelitteratur, och då brukar man i högre utsträckning prioritera att överföra författarens ton än att anpassa texten till mottagaren. Lindqvist (2005:115) skriver så här om saken:

Strategin som högprestigeöversättarna arbetar efter har som syfte att förmedla det unika och genuina i den översatta texten, det vill säga att förmedla skillnader från originallitteraturen för att på så sätt berika högprestigelitteraturens repertoar i det litterära målsystemet.

I en undersökning av skillnaderna i översättningar av högprestigelitteratur och lågprestigelitteratur fann Lindqvist (127) att bildspråket i högprestigelitteraturen

översattes enligt *sensu stricto* dvs. med översättningsstrategi nr 1, då man återskapar samma bild i målspråket, i 56% av alla fall i hennes undersökningsmaterial medan siffran för lågprestigelitteraturen låg på 37%. I fallet med *sloughing away* tappar man lite av tematiken i boken men språket i sammanhanget som meningen finns i känns trots det fortfarande målande.

3.2.2 *Locking horns*

I exemplet nedan hittar vi metaforen *locking horns*:

Översättningsstrategi nr: 2.

KT: Table manners aside, I recognized something of myself in both of them and accepted their *locking horns* with humor and pride. (125)

MT: Bortsett från bordsskicket kunde jag känna igen något av mig själv i dem båda, och jag fann mig med både humor och stolthet i att de drabbade samman. (152)

Det är en metafor som Patti Smith använder för att beskriva spänningarna mellan Robert Mapplethorpe och hennes nya kärlek Sam Shephard. Patti Smith skriver så här (2010:152):

Robert tyckte inte om Sam. Han försökte få mig att uppträda mer belevat, och var orolig för att Sam bara skulle förstärka mitt vanvördiga sätt. Båda var på sin vakt mot den andre och de lyckades aldrig överbrygga denna klyfta. En tillfällig iakttagare skulle kanske ha trott att det berodde på att de var så olika typer, men för mig var det för att de båda var starka män som ville mitt bästa.

Danielsson har valt att översätta *locking horns* med *drabbade samman*, vilket stöttas upp av en sökning på frasen i Norstedts ord.

Norstedts engelska ordbok

lock horns

a) eg. få hornen intrasslade i varandra b) bildl. drabba samman <with med>

Drabbade samman är en svensk metafor som fungerar i sammanhanget. Danielsson har alltså valt att använda sig av översättningsstrategi nr 2 som innebär att hon har ersatt bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket. Söker man på *drabba samman* i Språkbankens konkordanser ser man att uttrycket främst används när det uppstår spänningar mellan grupper eller enskilda människor, vilket en sökning i *Nationalencyklopedin* även bekräftar:

Nationalencyklopedin

Sökning på *drabba samman*:

drabba samman [sam´- el. sam`-] verb *drabbade drabbat*

ORDLED: *drabb-ar samm-an*

SUBST.: **sammandrabbande, sammandrabbning**

• drabba ihop

KONSTR.: ~ (*med ngn*)

Sökning på *sammandrabbning*:

samm`andrabbning subst. ~*en* ~*ar*

ORDLED: *samm-an--drabb-ning-en*

• strid av ganska våldsam och kortvarig typ {→**slag 3**}: *en ~ mellan strejkande och militär.*

BET.NYANS: överfört om (aggressiv) debatt e.d.: *den stora ~en i TV mellan statsministern och oppositionsledaren.*

KONSTR.: *en ~ (mellan ngra), en ~ (med ngn)*

Det framgår tydligt av metaforexemplet ovan att Robert Mapplethorpe och Sam Shepard faktiskt drabbar samman med varandra, men metaforen *drabba samman* tolkas nog snarare som en krigsmetafor än en naturmetafor på svenska. Om man vill hålla sig närmre tematiken där naturmetaforerna oftast är tätt knutna till Robert Mapplethorpe och krigsmetaforerna till Patti Smith så hade en metafor som har starkare koppling till naturen än till krig kunnat användas. Mitt förslag skulle i så fall vara att använda ordet *stånga* som direkt ger kopplingar till djur snarare än människor som slåss mot varandra. En sökning på *stångas* i *Nationalencyklopedin* ger följande resultat:

Nationalencyklopedin

stång`as verb *stångades stångats*

ORDLED: *stång-as*

SUBST.: **stångande, stångning**

• stånga varandra: *kronhjortarna stångades*

BET.NYANS: överfört kämpa särsk. intellektuellt e.d.: *~ med oförstående myndigheter; han har länge stångats med ett stort romanprojekt*

KONSTR.: ~

Med *stångas* som metafor i stället för *drabba samman* skulle översättningen kunna lyda så här:

Alternativ översättning:

Bortsett från bordsskicket kunde jag känna igen något av mig själv i dem båda, och jag fann mig med både humor och stolthet i att de stångades med varandra.

3.2.3 *Cat feet*

Cat feet illustrerar i följande exempel hur Robert Mapplethorpe ljudlöst har tagit sig in i Patti Smiths rum:

Översättningsstrategi nr: 3.

KT: Robert had entered on his *cat feet* and sat down nodding his head. (126)

MT: Robert hade *tassat in tyst som en katt*, han nickade och satte sig ner. (154)

I den här meningen har Danielsson använt översättningsstrategi nr 3 och översatt metaforen till en liknelse med tillagd betydelse. Genom att göra det har hon behållit den ursprungliga bilden något sänkt intakt och samtidigt gjort den ännu tydligare för den svenska läsaren genom att lägga till ord som förklarar att det är just det ljudlösa i en katts gång som ursprungsbilden syftar på. Det är inte säkert att ursprungsmetaforen hade uppfattats av majoriteten av läsaren i annat fall, och därför är detta ett bra exempel på en välplacerad mottagaranpassning.

3.3 Bildspråk med religiös anknytning

De religiösa metaforerna och liknelserna är även de påtagliga i texten men inte i riktigt lika stor utsträckning som krigs- och naturbildspråket. Det religiösa bildspråket har heller inte en lika stark koppling till någon särskild person i texten som de övriga två domänerna har. I stället visar användningen av religiösa metaforer att religion har spelat en stor roll i Patti Smiths liv, vilket inte är alls ovanligt om man är uppväxt i USA. Det religiösa bildspråket finns främst i början av boken då Patti Smith pratar om sin barndom, vilket var den tid i livet då religionen hade störst inflytande på henne.

Nedan presenteras några exempel på religiöst bildspråk som förekommer i texten:

- apocalypse – apokalyps
- purgatory – skärseld
- cup – kalk
- redemption – frälsning
- revelation – uppenbarelse
- communion wafer – nattvardsbröd

I Tabell 3 nedan presenteras vilka översättningsstrategier som har använts för översättningen av de 26 exemplen på bildspråk med religiös anknytning, samt hur många gånger varje strategi förekommer:

Tabell 3 Val av översättningsstrategi vid översättningen av bildspråket med religiös anknytning

Översättningsstrategi	Antal religiösa metaforer/liknelser
1. Återskapa samma bild i målspråket	17
2. Ersätta bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket	0
3. Översätta metaforen (eller liknelsen) till en liknelse med tillagd betydelse	0
4. Omvandla metaforen till betydelse (bildförlust)	3
5. Utelämna metaforen	1
6. Kompensation	0
7. Försvagning	5
Totalt	26

I den här domänen har översättningsstrategi nr 7 som är försvagning använts i högre utsträckning än i de övriga två domänerna. Det kan bero på att vi i Sverige på grund av kulturella skillnader inte använder religiösa metaforer i lika stor utsträckning som i USA. Texter med ett liknande bildspråk kan därför kännas mindre naturliga på svenska, vilket gör att man ibland måste mottagaranpassa innehållet i större utsträckning. Tabellen visar att översättningsstrategi nr 1: återskapa samma bild i målspråket, är den vanligaste strategin som använts. I 3 fall har Danielsson omvandlat bilden till betydelse. 4 av de 26 exemplen är inte översatta med en metafor med religiös anknytning på svenska.

3.3.1 *Apocalypse*

I nedanstående exempel ser vi en av de försvagningar av bildspråket som finns i måltexten:

Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med en svagare metafor.

Översättningsstrategi nr: 7.

KT: A string of remembrances stretched like taffy—accusing faces of fellow cadets, holy water flooding the latrine, classmates passing like indifferent dogs, his father’s disapproval, expulsion from ROTC, and his mother’s tears, bleeding with his own loneliness the *apocalypse* of his world. (20)

MT: En rad minnen sträckte ut sig som seg kola – kamraternas anklagande ansikten, *heligt vatten* som översvämmade latrinen, klasskamrater som passerade likt likgiltiga hundar, faderns ogillande, hur han kastats ut från militärhögskolan, ROTC, moderns tårar. Och han sörjde i sin ensamhet över *världens undergång*. (25)

I exemplet är Robert Mapplethorpe hög på LSD och det får honom att återuppleva en rad smärtsamma minnen som är fulla av religiöst bildspråk. *Apocalypse* är ett exempel som har en stark koppling till religion, vilket en sökning i *Merriam-Webster* bekräftar:

Merriam-Webster:**apocalypse***noun*

1a: one of the Jewish and Christian writings of 200 b.c. to a.d. 150 marked by pseudonymity, symbolic imagery, and the expectation of an imminent cosmic cataclysm in which God destroys the ruling powers of evil and raises the righteous to life in a messianic kingdom.

b capitalized: revelation 3

2a: something viewed as a prophetic revelation

b: armageddon

3: a great disaster <an environmental *apocalypse*>

Det som åsyftas med *apocalypse* är alltså världens undergång, och det är den beskrivningen av ordet som Danielsson har valt att översätta till. Genom att välja *världens undergång* har hon valt översättningsstrategi nr 7 som innebär en försvagning av bildspråket. Det skulle kunna vara en mottagaranpassning från hennes sida för att göra meningen mer lättförståelig för läsaren, men den religiösa kopplingen blir då inte lika stark. I den här meningen hade man antagligen lika gärna kunnat använda sig av det svenska ordet *apokalyps* eftersom dess innebörd är såpass välkänd att majoriteten av målspråksläsarna hade förstått och uppfattat den religiösa kopplingen som ordet har.

3.3.2 Praises

I det här exemplet försöker Patti Smith skaffa ett rum på Chelsea Hotel genom att erbjuda sin och Robert Mapplethorpes konst som säkerhet i fall de inte skulle kunna betala hyran:

Översättningsstrategi nr: 4.

KT: I sang Robert's *praises*, offering our portfolios as collateral. (68)

MT: Jag berömde Robert och erbjöd våra mappar som säkerhet. (84)

Mapplethorpe är vid det här tillfället för sjuk för att orka prata, så Patti Smith använder sig av den religiösa metaforen *sang Robert's praises* för att beskriva hur hon lovordar Robert Mapplethorpes konst inför hotelldirektören. Så här står det om frasen i *The free dictionary*:

The free dictionary:

sing somebody's/something's praises

To praise someone or something very much

You've obviously made a good impression on Paul – he was singing your praises last night.

Frasen har alltså betydelsen att man berömmar någon starkt, och det är det som Danielsson har tagit fasta på när hon har valt att omvandla den religiösa metaforen till betydelsen *berömde* istället. Detta är precis som i exemplet ovan ett ställe där det hade fungerat lika bra att återskapa samma bild i målspråket. Man hade till exempel kunnat översätta till *lovsjunga* eller *lovorda* som Norstedts ord ger som översättningsförslag:

Norstedts engelska ordbok:

- sing sb's praises – **sjunga ngns lov**
- sing the praise[s] of sb el. Sing sb's praises – **sjunga ngns lov, lovsjunga, prisa ngn**
- sing one's own praises – **lovorda sig själv, tala om hur bra man är**

Det är två ord som har samma betydelse som *sing somebody's praises* har, vilket vi kan se här nedan i sökresultaten från *Nationalencyklopedin*:

Nationalencyklopedin:

lovsjunga

- starkt berömma ibl. i dikt e.d. <ngt högt. el. skämts>: *talaren lovsjög den avgående ordföranden i olika tonarter*

lovorda

- starkt berömma {SYN. **prisa 1**}

Även *prisa* är enligt sökningarna ovan ett tänkbart alternativ. Vi kan se att orden har samma religiösa ton som ursprungsmetaforen har genom sökningarna på *praise* och *prisa*:

Merriam-Webster:

praise

verb

1: to express a favorable judgment of: commend

2: to glorify (a god or saint) especially by the attribution of perfections

Nationalencyklopedin:

prisa

livligt berömma {SYN. **lovorda**}: *hon ~de tygets kvalitet; kritikerna ~de föreställningen*

BET.NYANSER: spec. i relig. Sammanhang, vanl. Med bibetydelse av tacksamhet: *lova och ~ Herren*

Mot bakgrund av detta hade man kunnat översätta meningen så här i stället:

Alternativa översättningar:

- Jag lovsjög Robert och erbjöd våra mappar som säkerhet.
- Jag lovordade Robert och erbjöd våra mappar som säkerhet.
- Jag prisade Robert och erbjöd våra mappar som säkerhet.

3.3.3 *The Bibles*

I nästa exempel här nedan finner vi metaforen *the Bibles*:

Översättningsstrategi nr: 4.

KT: I was in a Beat humor. *The Bibles* were piled in small stacks. The Holy Barbarians. The Angry Young Men. Rummaging around, I found some poems by Ray Bremser. He really got me going. (126)

MT: Jag var på beatnikhumör. Godbitarna låg travade i små högar. Holy Barbarians. Angry Young Men. När jag rotade runt hittade jag några dikter av Ray Bremser och han fick verkligen igång mig. (154)

Det är alltså inte Biblar i bokstavlig mening som Patti Smith skriver om här, utan en hög med böcker som hon värderar mycket högt. *Holy Barbarian* och *Angry Young Men* är två av dessa böcker som hon anser vara lika heliga för henne som Bibeln. Här har Danielsson valt strategi nr 4: omvandla metaforen till betydelse (bildförlust). Hon har översatt *the Bibles* med *godbitarna* som visserligen förmedlar att det handlar om böcker som är extra bra på något sätt enligt Patti Smith, men den svenska läsaren går miste om den tydliga religiösa metaforen som finns i källtexten. Danielsson har kanske inte velat förvill läsaren att tro att det är just Biblar det handlar om men för att komma runt det problemet skulle man kunnat skriva om meningen och lägga till betydelse för att göra frasen mer begriplig för läsaren. Om man utökar meningen skulle det kunna se ut så här:

Alternativ översättning 1:

Jag var på beatnikhumör. *Mina personliga biblar* låg travade i små högar. Holy Barbarians. Angry Young Men. När jag rotade runt hittade jag några dikter av Ray Bremser och han fick verkligen igång mig.

Alternativ översättning 2:

Jag var på beatnikhumör. *Mina heligaste böcker* låg travade i små högar. Holy Barbarians. Angry Young Men. När jag rotade runt hittade jag några dikter av Ray Bremser och han fick verkligen igång mig.

I förslagen ovan har vi fått in den religiösa metaforen i meningen samtidigt som vi undviker att förvill läsaren till att tro att det är den riktiga Bibeln som nämns.

4. Sammanfattning

Jag har i den här uppsatsen undersökt bildspråket i Patti Smiths bok *Just kids*. Jag har läst boken både på engelska och svenska för att bland annat se vilka

översättningsstrategier som har använts för att överföra bildspråket till svenska. Jag har valt ut exempel på metaforer och liknelser som tillhör bokens tre mest framträdande bildspråksdomäner, dvs. krig, natur och religion. Jag har också undersökt om den svenska översättaren, Ulla Danielsson, har valt att kompensera eventuella bildspråksförluster i översättningen på andra ställen i texten.

Det jag såg var att de tre bildspråksdomänerna är starkt knutna till tematiken i boken och det gör att det är extra viktigt att bildspråket överförs till den svenska översättningen för att läsaren inte ska gå miste om denna tematik. Av de totalt 69 exempel på bildspråk som tillhör de tre domänerna var översättningsstrategi nr 1: återskapa samma bild i målspråket, som kan ses i Tabell 4 här nedan, vanligast:

Tabell 4 Val av översättningsstrategi vid översättningen av bildspråket i *Just kids*

Översättningsstrategi	Antal metaforer/liknelser
1. Återskapa samma bild i målspråket	33
2. Ersätta bilden i källspråket med en etablerad bild i målspråket	6
3. Översätta metaforen (eller liknelsen) till en liknelse med tillagd betydelse	2
4. Omvandla metaforen till betydelse (bildförlust)	17
5. Utelämna metaforen	2
6. Kompensation	2
7. Försvagning	7
Totalt	69

Det innebär att 33 av bildspråksexemplen översattes med samma bild i målspråket. 19 av exemplen (strategi 4: omvandla metaforen till betydelse (bildförlust) och strategi 5: utelämna metaforen) översattes inte med en metafor eller liknelse, vilket leder till en bildspråksförlust i översättningen. Av dessa kompenserades två av bildspråksförlusterna på annat ställe i texten.

När man läser *Just kids* på svenska är det tydligt att bildspråket är utslätat och inte alls lika framträdande i den svenska översättningen som det är i källtexten. I den religiösa domänen var bildspråket flera gånger översatt med en svagare metafor eller liknelse, vilket gör att tematiken är svårare att uppfatta för den svenska läsaren. Trots detta har Danielsson fått till en bra översättning. Hon lyckas för det mesta hitta en bra gräns mellan att behålla författarens egen stil och att mottagaranpassa texten så att översättningen passar läsaren i målspråkskulturen.

Källförteckning

Huvudlitteratur

Smith, Patti (2010). *Just kids [Elektronisk resurs]*. London, Berlin, New York, Sidney: Bloomsbury.

Smith, Patti (2010). *Just kids [Elektronisk resurs]*. Översättning: Ulla Danielsson. Stockholm: Bromberg.

Referenslitteratur

Charteris-Black, Jonathan (2005). *Politicians and rhetoric: the persuasive power of metaphor*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.

Chesterman, Andrew (2004). "Beyond the particular". I Mauranen, Anna & Kujamaki, Pekka, *Translation universals: Do they exist?* (33-50). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Harvey, Keith, (1995). A descriptive framework for compensation. *The Translator*: Volym 1, Nummer 1: 65-86.

Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta: översättandets praktik och didaktik*. 1:3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kovecses, Zoltan (2004). *Metaphor : A Practical Introduction*. Cary, NC, USA: Oxford University Press.

Lagerholm, Per (2008). *Stilistik*. 1:1 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lakoff, George & Johnson, Mark (2003). *Metaphors we live by*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Lindqvist, Yvonne (2005). *Högt och lågt i skönlitterär översättning till svenska*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Newmark, Peter (1988). *Approaches to translation*. Cambridge: Prentice Hall International (UK) Ltd.

Nord, Sandra (2012). Maratonöversättaren. *Svensk bokhandel*: Nummer 11.

Sparf, Catharina (2010). *Bildspråk i EU-texter. En studie av användningen och översättningen av metaforer i konsekvensanalyser respektive direktiv och förordningar*.

Språkrådet (2008). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber förlag.

Strömquist, Siv (2006). *Uppsatshandboken: råd och regler för utformning av examensarbeten och vetenskapliga uppsatser*. 4. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Elektroniska källor

Engelska Wikipedia. Sökord: *sick bay*. (VT 2012)
<http://en.wikipedia.org/>

Google. Sökord: *sjukkvarter*. (VT 2012)
<http://www.google.se/>

Merriam-Webster. Sökord: *apocalypse, praise, slough*. (VT 2012)
<http://www.merriam-webster.com>

Nationalencyklopedin. Sökord: *drabba samman, invasive, lovorda, lovsjunga, Patti Smith, plats, post, prisa, påträngande, quarters, sammandrabbning, sick bay, slough, stångas*. (VT 2012).
<http://www.ne.se>

Norstedts engelska ordbok. Sökord: *invasive, lock horns, post, quarters, sing praises*. (VT 2012).
<http://www.ord.se>

Oxford Dictionaries. Sökord: *sickbay*. (VT 2012).
<http://www.oxforddictionaries.com>

Språkbankens konkordanser. Sökord: *drabba samman*. (VT 2012)
<http://spraakbanken.gu.se/konk/>

The Free Dictionary By Farlex. Sökord: *sing praises*. (VT 2012).
<http://thefreedictionary.com>

Bilagor

Bilaga 1

Exempel på bildspråk med krigsanknytning

Översättningsstrategi nr 1:

1. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: Slowly, through his support, I was able to *conquer* my deep self-consciousness. (34)
MT: Tack vare hans stöd kunde jag långsamt *besegra* min stora osäkerhet. (41)
2. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: It was a tattered Victorian tea dress of handkerchief linen. I adored it and wore it in our apartment, a fragile *armor* against the ominous portents of 1968. (50)
MT: Det var en tunn viktoriansk eftermiddagsklänning av fint linne. Jag älskade den och hade den på mig i vår lägenhet som en bräcklig *rustning* mot de olycksbådande förebudena 1968. (61)
3. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: My *armor* still had its vulnerable points, and Robert, my *knight*, had pierced a few, though without disiring to do so. (103)
MT: Min *rustning* hade fortfarande vissa svaga punkter och Robert, min *riddare*, hade genomborrat några av dem, men utan att vilja göra det. (126)
4. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: Occasionally I would bump into Gert Schiff, the German scholar, *armed* with volumes on Picasso, or Viva in Eau Sauvage. (82)
MT: Ibland kunde jag stöta ihop med Gert Schiff, den tyske forskaren, där han kom *rustad* med flera volymer om Picasso eller Viva som doftade Eau Sauvage. (100)
5. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: It gave me a sense that the lobby was an extension of the room, for it was truly my *station*. (87)
MT: Det gav mig en känsla av att lobbyn var en förlängning av vårt rum, och lobbyn var nu verkligen min *bas*. (107)
6. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: I thought of something I learned from reading *Crazy Horse: The Strange Man of the Oglalas* by Mari Sandoz. Crazy Horse believes that he will be victorious in battle, but if he stops to take spoils from the battlefield, he will be defeated. He tattoos lightning bolts on the ears of his horses so the sight of them will remind him of this as he rides. I tried to apply this lesson to the things at hand, careful not to take *spoils* that were not rightfully mine. (131)
MT: Jag tänkte på en sak som jag hade lärt mig då jag läste *Crazy Horse: The Strange Man of the Oglalas* av Mari Sandoz. Crazy Horse tror att han ska gå segrande ur en strid, men om han hejdar sig för att ta med sig krigsbyte från slagfältet kommer han att besegras. Han tatuerar in blixtrar på sina hästars öron, så att åsynen av dem ska påminna honom om det medan han rider. Detta var en lärdom jag försökte tillämpa på den nuvarande situationen: att jag skulle vara försiktig och inte ta något *krigsbyte* som jag inte hade rätt till. (159-160)

7. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: Although I was not enthusiastically received, it sharpened my abilities to spar with a *hostile* audience with some amount of humor. (151)
MT: Även om jag inte fick ett entusiastiskt mottagande, skärptes min förmåga att möta en *fientlig* publik med ett visst mått av humor. (185)
8. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: I took to ending each performance with "Piss Factory," a prose poem I had improvised framing my *escape* from a nonunion assembly line to the freedom of New York City. (152)
MT: Jag avslutade varje föreställning med "Piss Factory", en prosadikt jag hade improviserat fram som beskrev min *flykt* från det icke fackföreningsanslutna löpande bandet till friheten i New York. (186)
9. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: I wanted to leave because I was so wet, but I felt rooted. I had the uneasy feeling that if I did not *flee* I would turn into stone, a statue *armed* with hyacinths. (160)
MT: Jag ville ge mig av därifrån för jag var genomblöt, men med ens kändes det som om jag vuxit fast och jag fick en obehaglig känsla av att om jag inte *flydde* därifrån skulle jag förvandlas till sten, bli till en staty *beväpnad* med hyacinter. (195)
10. Patti Smith om sitt band. Är översatt med metafor.
KT: We would call forth in our minds the image of Paul Revere, riding through the American night, petitioning the people to wake up, to take up arms. We too would *take up arms, the arms* of our generation, the electric guitar and the microphone. CBGB was the ideal place to sound a *clarion call*. (170)
MT: Vi brukade inom oss själva framkalla bilden av Paul Revere, då han red genom den amerikanska natten och manade folket att vakna upp och gripa till vapen. Vi skulle också *gripa till vapen*, vår generations *vapen*, elgitarren och mikrofonen. CBGB var den idealiska platsen för att *blåsa till strid*. (206)

Översättningsstrategi nr 2:

11. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: Jackie Curtis asked me to be in her play *Femme Fatale*. I had no problem replacing a boy who played the male counterpart of Penny Arcade, *shotgunning* lines like: *He could take her or leave her / And he took her and then he left her*. (101)
MT: Jackie Curtis frågade mig om jag ville vara med i hennes skådespel *Femme Fatale*. Det var inga problem för mig att ersätta den pojke som var manlig motspelare till Penny Arcade och *smattra fram* repliker som: *Han kan välja på att ta henne eller låta bli / Och så tog han henne och sedan lämnade han henne*. (124)
12. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I was *bombarded* with offers stemming from my poetry reading. (130)
MT: Jag blev överöst med erbjudanden som hade att göra med min uppläsning. (158)

Översättningsstrategi nr 4:

13. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I *raided* libraries and church bazaars for art books. (14)
MT: Jag letade på bibliotek och på kyrkobasarna efter konstböcker. (18)

14. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: Employment in South Jersey was hard to come by. I was on a waiting list at the Columbia Records pressing plant in Pitman and the Campbell Soup Company in Camden, but the thought of either job made me nauseous. I had enough money for a one-way ticket. I planned to *hit* all the bookstores in the city. This seemed ideal work to me (22)
MT: Det var svårt att hitta arbete i South Jersey. Jag stod i tur att kanske få jobb vid den fabrik i Pitman där Columbia tillverkade grammofonskivor och hade också chans att få arbete vid Campbells sopffabrik i Camden, men jag blev illamående bara jag tänkte på något av dessa jobb. Och jag hade tillräckligt mycket pengar till en enkel biljett. Jag hade tänkt söka jobb i varenda bokhandel i New York för jag tyckte att det skulle vara ett idealiskt arbete. (27)
15. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I *maneuvered* the tearful goodbyes and walked the mile to Woodbury [...]. (22)
MT: Jag klarade av det tårfyllda avskedet och gick en och en halv kilometer till Woodbury [...]. (27)
16. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I was *beat* and hungry, roaming with a few belongings wrapped in a cloth, hobo style, a sack without a stick—my suitcase stashed in Brooklyn. (25)
MT: Jag var trött och hungrig där jag strövlade omkring som en vagabond med några få tillhörigheter insvepta i ett tygstycke eftersom jag hade fått ställa ifrån mig resväskan i huset i Brooklyn; jag hade säcken men inte käppen. (30)
17. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: We would go find our own sleep *outposts*. (26)
MT: Vi gick då för att var och en på sitt håll försöka hitta någonstans att sova. (32)
18. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I sit for a few hours at my *post* scribbling poems. (67)
MT: Jag sitter ett par timmar på min plats och skriver dikter. (82)
19. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: He *shot* animated questions that overlapped my answers. "Who are you do you have money are you twins why are you wearing a ribbon around your wrist?" (68)
MT: Han kom med en rad frågor utan att lyssna till mina svar. "Vilka är ni har ni pengar är ni tvillingar varför har du ett band om handleden?" (84)
20. Patti Smith beskriver en händelse i sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: This was one of the most glamorous parties of the season, attended by the upper *echelon* of art and fashion. (139)
MT: Detta var en av säsongens mest glamorösa fester dit alla innemänniskor inom konst och mode var bjudna. (168)
21. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: I *joined forces* with Jane Friedman, who found me an occasional job reading poetry in bars. (151)
MT: Jag slog mig samman med Jane Friedman, som hittade ett tillfälligt arbete åt mig där jag skulle läsa poesi i barer. (185)

22. Patti Smith om Sam Wagstaff. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: In his typical Sam way, he said he found the disease that was mercilessly *attacking him on all fronts* "most annoying." (180)
MT: På sitt speciella sätt sa Sam att han tyckte att den sjukdom, som nu skoningslöst drabbade honom på alla sätt, var "mycket irriterande". (221)
23. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: Fred and I drove back and forth from Detroit to New York, for our work and for Robert. He was rallying. He was working. He was in the hospital again. And eventually his loft became his *sick bay*. (186)
MT: Fred och jag körde fram och tillbaka mellan Detroit och New York, både på grund av arbetet och för Roberts skull. Han höll på att återhämta sig. Han arbetade. Han hamnade åter på sjukhus. Och så småningom förvandlades hans våning till en sjukavdelning. (227)

Översättningsstrategi nr 6:

24. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor.
 Kompensation: [...] while I lay in labor [...]. (19) – [...] medan jag låg och *kämpade* med mina värkar [...]. (23).
KT: I shared my little *quarters* with her. (18)
MT: [...] jag delade mitt lilla krypin med henne. (22)

Översättningsstrategi nr 7:

25. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med en svagare metafor.
KT: I *retreated* into my poems, scrawling in an orange composition book. (76)
MT: Så jag drog mig tillbaka in i mina dikter, satt där och klottrade i min orange anteckningsbok. (93)

Bilaga 2

Exempel på bildspråk med naturanknytning

Översättningsstrategi nr 1:

1. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: But the urge to express myself was my strongest desire, and my sibling were my first eager coconspirators in the *harvesting* of my imagination. (9)
MT: Men min allra starkaste längtan var att få uttrycka mig, och mina syskon blev mina allra första ivriga åhörare som fick *skörda frukterna* av mitt fantiserande. (11)
2. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med metafor.
KT: Even Capezio's, a store for classic dance attire, wouldn't take me, though I had *cultivated* a good beatnik ballet look. (27)
MT: Inte ens Capezio's, som var en affär där man sålde kläder för klassisk balett, ville anställa mig trots att jag hade *odlat* en bra "beatnik-balett"-look. (32)
3. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med metafor.
KT: Robert was *blossoming* socially. (106)
MT: Robert *blommade* upp socialt. (130)
4. Patti Smith om sitt band. Är översatt med metafor.
KT: It was the first time we had played regularly as a band, and it helped us define the inner narrative that connected the varied *streams* of our work. (169)
MT: Det var första gången vi spelade regelbundet som ett band, och det hjälpte oss att finna de olika berättelser vi hade inom oss och låta dem *flöda* samman i vår konst. (206)
5. Patti Smith om sig och sitt band. Är översatt med metafor.
KT: We played as one, and the pulse and pitch of the band spiraled us into another dimension. Yet with all that *swirling* around me, I could feel another presence as surely as *the rabbit senses the hound*. (173)
MT: Vi spelade som en person, och bandets puls och tonläge fick oss att virvla ut i en annan dimension. Men trots denna *virvelstorm* omkring mig kunde jag märka en annan närvaro, lika säkert *som en kanin kan förnimma närvaron av en hund*. (209)
6. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och Sam Wagstaff. Är översatt med metafor.
KT: They had *weathered* painful shifts in their relationship, and also the critical tongues and envy of others, but they could not stem *the tide* of the terrible fortune that befell them. Robert was devastated by the loss of Sam, the *bulwark* of his life. (182-183)
MT: De hade *ridit ut* svåra perioder i sitt förhållande och dessutom klarat av andra människors kritiska åsikter och avund, men de kunde inte hejda det fruktansvärda öde som drabbat dem likt en *tidvattenvåg*. Robert var förtvivlad över att ha förlorat Sam som varit den skyddande *vågbrytaren* i hans liv. (223)

Översättningsstrategi nr 2:

7. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Inte översatt med naturmetafor.
KT: "Patti! No. You're the bad *seed*," he said. But I wasn't. (124)
MT: "Men Patti då! Du är det ruttna ägget", sa han. Men det var jag inte. (152)

8. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och Sam Shepard. Inte översatt med naturmetafor.
KT: Table manners aside, I recognized something of myself in both of them and accepted their *locking horns* with humor and pride. (125)
MT: Bortsett från bordsskicket kunde jag känna igen något av mig själv i dem båda, och jag fann mig med både humor och stolthet i att de *drabbade samman*. (152)
9. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med metafor.
KT: We had ventured out like Maeterlinck's children seeking the bluebird and were caught in the *twisted briars* of our new experiences. (60)
MT: Vi hade likt Maeterlincks barn gett oss ut för att söka efter Fågel Blå och vi fastnade i *snårskogen* av våra nya erfarenheter. (72)
10. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med metafor.
KT: We had never seemed closer, but our happiness would soon be *clouded* by Robert's anxiety over money. (98)
MT: Det kändes som att vi aldrig stått varandra närmare, men vår lycka skulle snart grumlas av Roberts oro över pengar. (119)

Översättningsstrategi nr 3:

11. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med liknelse.
KT: Robert had entered on his *cat feet* and sat down nodding his head. (126)
MT: Robert hade *tassat in tyst som en katt*, han nickade och satte sig ner. (154)
12. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med metafor.
KT: I resumed the life of a citizen. It took me far from the world I had known, yet Robert was ever in my consciousness; the *blue star* in the constellation of my personal *cosmology*. (179)
MT: Jag började åter leva som en vanlig medborgare. Detta förde mig långt från det liv jag hittills hade känt, men trots det var Robert ständigt i mitt medvetande; den *blå stjärnan* på min egen *stjärnhimmel*. (219)

Översättningsstrategi nr 4:

13. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: He loved that feeling. He traced the thrill and fear *blossoming* in his stomach. (20)
MT: Han älskade den där känslan av spänning och rädslan som spred sig i magen på honom. (24)
14. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: This was cause for him to *brood*, but he still thought he was right. (143)
MT: Detta fick honom att fundera, men han ansåg fortfarande att han hade rätt. (174)
15. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: In rare instances, I would *root out* a desirable Victorian cabinet card, or an important portfolio of turn-of-the-century cathedrals, and on one lucky excursion, an overlooked Cameron. (154)
MT: Vid sällsynta tillfällen hände det att jag kunde hitta något åtråvärt viktorianskt samlarkort eller en värdefull mapp med tryck från sekelskiftet med katedraler och vid ett tillfälle hade jag turen att hitta en Cameron som ingen lagt märke till. (188)

Översättningsstrategi nr 5:

16. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.
KT: He took of his shirt soaked in light and damp, *sloughing away* the prison of skins. (20)
MT: Han tog av sig skjortan som var dränkt i ljus och fukt. (25)

Översättningsstrategi nr 6:

17. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Inte översatt med metafor.
Kompensation: Robert's eyes were famously green (106) – Roberts ögon var *strålande* gröna (130).
KT: He knew that I liked his hair a bit *wild*, and I knew he was not *taming* his curls for me. (106)
MT: Han visste att jag tyckte om när han var en smula rufsig i håret och jag förstod att det inte var för min skull som han slätade till lockarna. (130)

Översättningsstrategi nr 7:

18. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med en svagare metafor.
KT: "You know you don't have to be evil to be different," I said. "You are different. Artists are their own *breed*." (135)
MT: "Du förstår väl att du inte måste vara ond för att vara annorlunda", sa jag. "Du är annorlunda. Konstnärer tillhör en egen *sort*." (164)

Bilaga 3

Exempel på bildspråk med religiös anknytning

Översättningsstrategi nr 1:

1. Patti Smith om sitt förhållande till Arthur Rimbaud. Är översatt med metafor.
KT: He became my *archangel*, *delivering* me from the mundane horrors of factory life. (22)
MT: Han blev min *ärkeängel*, den som *befriade* mig från fabrikslivets jordiska fasor. (26)
2. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med metafor.
KT: It was as if a small portal of future opened, and out stepped the boy from Brooklyn who had chosen the Persian necklace, like an answer to a teenage *prayer*. (31)
MT: Det var som en liten dörr mot framtiden öppnade sig: som svaret på en ung flickas *böner* dök den där killen från Brooklyn upp, han som hade valt det persiska halsbandet. (38)
3. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med metafor.
KT: He did not feel *redeemed* by the work he did. He did not seek *redemption*. (46)
MT: Han kände sig inte *frälst* av de verk han skapade. Han sökte inte *frälsning*. (57)
4. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Är översatt med metafor.
KT: I awoke with a sudden *revelation*. I would go to Ethiopia and find this valise that seemed more like a sign than a dream. (150)
MT: Jag vaknade av en plötslig *uppenbarelse*. Jag skulle resa till Etiopien och finna denna slitna lädermapp som tycktes mer som ett tecken än som en dröm. (184)
5. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Är översatt med metafor.
KT: Since my Ethiopia excursion had been scrapped, I thought I could at least make a *pilgrimage* to Charleville, France, where Rimbaud was born and buried. (156)
MT: Eftersom min utflykt till Etiopien hade gått om intet, tänkte jag att jag i alla fall skulle kunna göra en *pilgrimsfärd* till Charleville i Frankrike, där Rimbaud hade fötts och där han låg begravd. (190)
6. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Är översatt med metafor.
KT: Reno Sweeney's had a lively, pseudo-elegant air that did not mesh with our unruly and *impious* performances, but it was a place to play: we were undefined and could not be defined by others. (165)
MT: På Reno Sweeney var stämningen livlig och pseudo-elegant på ett sätt som inte passade vår upproriska och *ogudaktiga* föreställning, men det var ett ställe att spela på: vår stil var obestämd och andra hade svårt att placera oss i ett fack. (201)
7. Patti Smith om när hon och Robert Mapplethorpe vandrat runt på natten påverkade av hasch. Är översatt med metafor.
KT: It took me a while to comprehend the nature of that trip, the *demon vision* of the city. (169)
MT: Det dröjde ett tag innan jag förstod innebörden av denna tripp, den *djävulska visionen* av staden. (205)
8. Patti Smith om hur hon bad för Robert Mapplethorpe. Är översatt med metafor.
KT: I prayed ceaselessly for him, a desperate human prayer. Not for his life, no one could take that *cup* from him, but for the strength to endure the unendurable. (186)
MT: Jag bad oupphörligt för honom, en desperat, mänsklig bön. Inte för hans liv, ingen skulle kunna ta den *kalken* från honom, utan för att han skulle få styrka nog att uthärda det outhärdliga. (228)

9. Patti Smith om sina tankar om homosexualitet. Är översatt med metafor.
KT: In my literary imagination, homosexuality was a poetic *curse*, notions I had gleaned from Mishima, Gide, and Genet (58)
MT: I min litterära föreställningsvärld var homosexualitet en poetisk *förbannelse*. (70)
10. Patti Smith beskriver en händelse i sitt liv. Är översatt med metafor.
KT: I sought the *morphine angel*. "Do you have anything for him?" I pleaded. "Anything to ease his pain?" (66)
MT: Jag sökte upp *morfinängeln*. "Har du någonting jag kan ge honom?" bad jag. "Vad som helst som lindrar hans smärta?" (80)
11. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med metafor.
KT: When I looked up I saw some of the weebegone residents waving handkerchiefs. They leaned out of windows calling "goodbye, goodbye" to the children who were escaping the *purgatory* of their existence. (66)
MT: När jag tittade upp fick jag syn på några av de sorgliga hotellgästerna som vinkade åt oss med sina näsdukar. De lutade sig ut genom fönstren och ropade "Farväl, farväl" till de två barn som flydde den *skärseld* de levde i. (80)
12. Patti Smith om Robert Mapplethorpe och sig själv. Är översatt med metafor.
KT: It was the first and only time that I felt I had *sacrificed* something of myself for Robert. (107)
MT: Det var första och enda gången jag tyckte att jag hade *offrat* någonting av mig själv för Roberts skull. (131)
13. Patti Smith om Hans Hoffman. Är översatt med metafor.
KT: The great abstract expressionist artist and teacher Hans Hoffman had a small school on the third floor through the forties and fifties, *preaching* to the likes of Jackson Pollock, Lee Krasner, and Willem de Kooning. (120)
MT: Under fyrtio- och femtiotalen drev den store abstrakte expressionisten och läraren Hans Hoffman en liten fakultet på andra våningen, där han *predikade* för konstnärer som Jackson Pollock, Lee Krasner och Willem de Kooning. (146)
14. Patti Smith om sin och Robert Mapplethorpes lägenhet. Är översatt med metafor.
KT: I mourned the dismantling of the romantic *chapel* in which we slept. (54)
MT: Jag sörjde det raserade romantiska *kapell* som vi dittills hade sovit i. (65)
15. Patti Smith om sig själv. Är översatt med metafor.
KT: I let the confessional aspects fall away, and I accepted those words as a *communion wafer*. (57)
MT: Jag lade hans bekännelser åt sidan och tog emot dessa ord som ett *nattvardsbröd*. (69)
16. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med metafor.
KT: He was having a bad trip, wrestling *good and evil*. *The devil* was gaining on him, morphing his features, which like the mask were distorted and blood red. (134)
MT: Han hade drabbats av en snedtändning och inom honom kämpade det *goda mot det onda*. *Djävulen* höll på att vinna kampen, vilket återspeglades i hans ansikte, som precis som masken var förvridet och blodrött. (163)

17. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Är delvis översatt med metafor.

Översättningsstrategi nr: 1 & 5.

KT: I dragged my Hermes 2000 from under the bed. (My Remington had bit the dust.) Sandy Pearlman pointed out that Hermes was *the winged messenger, the patron of shepherds and thieves*, so I was hoping *the gods* would channel me some lingo. (149)

MT: Jag släpade fram min Hermes 2000 från dess plats under sängen. (Min Remington hade gett upp.) Sandy Pearlman påpekade att Hermes var *den bevingade budbäraren*, fåraherdarnas och tjuvarnas *skyddshelgon*, så jag hoppades att de skulle dela med sig av sin jargong. (182)

Översättningsstrategi nr 4:

18. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.

KT: I was in a Beat humor. *The Bibles* were piled in small stacks. The Holy Barbarians. The Angry Young Men. Rummaging around, I found some poems by Ray Bremser. He really got me going. (126)

MT: Jag var på beatnikhumör. Godbitarna låg travade i små högar. Holy Barbarians. Angry Young Men. När jag rotade runt hittade jag några dikter av Ray Bremser och han fick verkligen igång mig. (154)

19. Patti Smith om en artikel skriven av Lenny Kaye. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.

KT: It also contrasted with some of the cynical, *holier-than-thou* tone of much criticism of the time. (127)

MT: Artikeln stod också i skarp kontrast mot en del av denna tids cyniska och självgodas musikkritik. (155)

20. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Inte översatt med metafor. Kompenseras inte.

KT: I sang Robert's *praises*, offering our portfolios as collateral. (68)

MT: Jag berömde Robert och erbjöd våra mappar som säkerhet. (84)

Översättningsstrategi nr 7:

21. Patti Smith beskriver sitt eget liv. Är översatt med en svagare metafor.

KT: I immersed myself in books and rock 'n' roll, the adolescent *salvation* of 1961. (14)

MT: Jag grävde ner mig i böcker och i rock 'n' roll, räddningen för en tonåring 1961. (18)

22. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med en svagare metafor.

KT: A string of remembrances stretched like taffy—accusing faces of fellow cadets, holy water flooding the latrine, classmates passing like indifferent dogs, his father's disapproval, expulsion from ROTC, and his mother's tears, bleeding with his own loneliness the *apocalypse* of his world. (20)

MT: En rad minnen sträckte ut sig som seg kola – kamraternas anklagande ansikten, *heligt vatten* som översvämmade latrinen, klasskamrater som passerade likt likgiltiga hundar, faderns ogillande, hur han kastats ut från militärhögskolan, ROTC, moderns tårar. Och han sörjde i sin ensamhet över *världens undergång*. (25)

23. Patti Smith om sina tankar om homosexualitet. Är översatt med en svagare metafor.

KT: I had thought a man turned homosexual when there was not the right woman to *save* him [...]. (58)

MT: Jag hade trott att en man blev homosexuell när den rätta kvinnan inte fanns där för att *rädda* honom. (70)

24. Patti Smith om en händelse i sitt liv. Är översatt med en svagare metafor.
KT: I figured we had to step up the action and find someone who would invest in Robert. Like Michelangelo, Robert just need his own version of a pope. With so many influential people passing through the doors of the Chelsea, it was conceivable we could one day secure him a *patron*. (77)
MT: Jag inbillade mig att vi måste påskynda utvecklingen och hitta någon som var villig att satsa på Robert. Precis som Michelangelo behövde Robert sin egen påve. Eftersom så många inflytelserika personer gick in och ut på Chelsea var det mycket möjligt att vi en vacker dag skulle kunna hitta en *beskyddare* åt honom. (96)
25. Patti Smith om Robert Mapplethorpe. Är översatt med en svagare metafor.
KT: *Mercifully*, he did not cough, and he fell asleep with his head on my shoulder. (187)
MT: *Tack och lov* hostade han inte längre och somnade där med huvudet mot min axel. (228)